

עין משפט ור מצה

לא א מיי פ"ג מה' מעשר הלכו (שפי"ד סי' של

פס' דין):

לב ב מיי שס פ"ד הלכ' ה' לב ב מיי פ"ו מהלכות מתקין

ומוספי ה' יב':

לד ד מיי פ"ג מהלכות חמץ הלכה ה' עור שיע' א"ח סימן תלה:

מוסף רש"י

ובמניסיה. לתלמי. במזין שלה. ולא תרמסה בכר גורן שבעשר. דמירוח הוא גמר מלכסה והנכנסו לנית הוא קובעמו למעשר לאסור בו תפלת ערלי דמלכסה הנסכור את הפועלים (כ"מ דף פח.). וכוין דקבעמו קרית גמר מלכסה לא לחם לא נקב. וכו' מדר' רב' וממנה לה' בתוך בית לא מקבעו, דפני הכות הוא קבעי ואלא חור הבית מליץ' התם מלכסה בשמירן, ופליגי מרנא כסדה והכניסו דרך גנות וקטיפות אמרין כבכרות (דף לה:) דלא מקבעי בדי שתתא בהמתו אוכלת. לסי' נקט בהמתו ומלכס בהמתו חקשי' ליה אכילת ערלי ולכא' אפלי' לקיורא דרנן, דמנן במסכת פאה (פ"א מ"ו) מחליל להסמא לחם ולעשות בו מירוח ככר, אלאה' מלכס כהנה ערלי קרי' לה' ופליגי בזה שם א"ר' דלא נמחו מאר' אסור לאסיל קבע אלא ערלי, ובגב' לא רלה פני הכות נמי בהסמו שיהי'. אבל אלא' אסור מדרבנן לאסיל קבע אלא' אלא' אלא' אי רלה פני הכות אפלי' מלכס כהנה בית במעשר דהא דרנן (דמ"א מ"ג) הלוקח לרע' ולתבטא עטור, כדמלי' מתען (ל' שבתא וזהו ע"ה). משקרב העומרים. זו ביום יואלס ומנומא' שוקי יודעס' מלס' קמח וקלי מן הכהן למכר קודס יו"ט נקטן ועטון ומתיבס' קלי' בפתור שלא ברצון חכמים. דלמא' למיגור דלמא' כי מעטקי' ביה אחי למילכ' מיניה (פסחים י' י"א).

שיטה מקובצת

א' א"ר בחלה: (טו כו) שתתא דנקט דוקא בהמתו דאכילת בהמתו לה הוא אכילת ערלי בהמה כו' ואלא קבע דהמתה וז' וטעמ' דברבי דלא דרין מרובא (דעירון) דעירא הוא בשדה ומירוח דהנן מאכילין לבהמה ואלוהי' ולעשות עד שימרחו פי' ויהא אורחא דלמלחא נקט בהמתו לפי' אפרים פי' דלאו דרנא נקט לזכור מנהג אבות דלא ראה דמי דמירוח דמירוח ואלא ראה דמי דהבית ההוא אתי לכליל חיובא כשיראה פני הבית אבל לא שפירוחו בבית שוב אתי לכליל חיוב מעשר ונשום אורחא דלמלחא נקט בהמתו לפי' שהוא גנאי להרעים כן כדי לאכול קודם קבע ומכאן ראה מאכא. דאמר דאפשר כדרכי אורחא דמי' אמרין דלא מהני הערמה זו כי אם לאכול ערלי אכתי גוריה משום בעלי כיסין מעשר ויש לרחות דהא אכא במראה שניה ראוהי כי אם למאכל בהמה א"י א"י ומי' מירוח פוטרי היינו דוקא לאכיל' ערלי אבל לא לאכול קבע וא"כ אם כן מאי קאמר אלא תרומתו דמיתכות ורצוה' להוכיח כמנהג דמירוח העובר כוכבים' אינו פסול דאורייתא והכא עוברת כמנהג אבותינו ל"מ' מירוח פסול מדמעה ויש דאמר לאכול מירוח קבע וי"ל דהא דאמר' אינו פסול כי אם לאכול ערלי אינו בהתראה בגיזילה' שליש בדי ישראל א"י אובות ישראל ומירוח עובר כוכבים אבל תבואת עובר כוכבים מותר לאכול מנהג אפילו קבע ויש שורצים להביא ראה לפרש"י מהותא דמס' דמאי הכניס

שכלים לעשות מן עיסת אוכל מן שריפתו ויש לרחות דלא ראה היא דאפי' רבינו אפרים מורה בה משום דאפשר דאחי' לכליל חיובא כיון שהיא עריין במקרא אם יוצאנה לשדה עם הפרן וימרחו שם ויחזור ויראה פני הבית אבל הכא שפירחה בבית שוב אתי לכליל חיובא בכל ענין. וחס' אחיורו ענין ויש שחיר' מן שני היא חתלה תפלה: יצק ובלל שלא בסדר תענינו שיהי' בלילה אחיור חתלה ואח"כ בדין כהן: (ס' ידלא ביה: ו' חלה בפסחות: ו' עביר לחו: ו' ולבותרו קודם הסולת: ט' משקרב העומר: י' ואה וזה: י"א) ואיך לא בדיקין: יב' כשמצרצא אותו [בפסח] ורבנן פליגי עליה ואמרי: יג' לא הוה אכור: יד' מהשכור את הפועלים עיין שם ב"רש"י (דף פח ע"ב):

סו:

לרצ פסא ולרבינא דלא משמע להו דמייחייב מדרבנן תקשי להו דר"ש ארדבי שמעון כסוף פ"ק דכוכרות (דף י"א:): דמיימי התם מתניתין דתנן במסכת דמאי פרק שלישי (מ"ד) המפקיד פירותיו אלל הכותי ואכל עם הארץ בחזקתו למעשר ולשביעית אלל העובד כוכבים כפירותיו ר"ש אומר דמאי אלמלא אי ודאי חלפניהו עובד כוכבים חייב לר"ש ויש לומר ^א דהנך דהכא משמע להו מדאורייתא משום דאי מדרבנן אפילו חלה נמי דלא מקסי אדעמייחו הנן שינוי וא"ת הא דלמרינן כספ"ק דכוכרות (דף י"א: וסס) הלווק עובלים ממוחרין מן העובד כוכבים מעשרן וכן שו' ופריך דמחלינו מן אילימא דמרחמינו עובד כוכבים דיגוןך אמר רחמנא ולא דיגון עובד כוכבים ומאי קושיא הא מקסינן דחייב מדרבנן גזירה משום בעלי כיסין ואין לומר דה"מ משהו ממחילתו של ישראל ומכרו לעובד כוכבים ומירחו עובד כוכבים דלא מיפטר אלל דאזמו שהיה ממחילתו של עובד כוכבים התם לא שיכא גזירה משום בעלי כיסין לאו מילתא היא דלאפי' גנר מקסינן הן גזירה דלא מיפטר כמה שממרח קודם שנתגיר ואין לומר דאי מדרבנן גזרה משום בעלי כיסין לא י"א אמר דהן שלו מהאי טעמא ופסיה א"כ הא דלר"ש

אלעזר התם הא ודאי חלפניהו דכ"ע בעי למיתבינהו לכהן ופריך עלה מהא דמעשרין וכן שלו מאי קושיא ההיא דר' אלעזר מדרבנן: **בד"ש** שתתא בהמתו אוכלת ופטורה מן המעשר. גמדה פרק כל היד (דף טו:): פירש בקונטרס דדוקא כזממה שהיה אכילת ערלי אלל (כרית א') קבע לא היינו מדרבנן וקשה מהא דפריך התם ואין ספק מוילא מידי ודאי והתניא חכר שמת והניח מגורה כו' ומשני דספק וספק הוא משום דשמת עבד כר' אושערי' ואי בהמתו דוקא אכתי מיקשי ליה דלאדם ודאי טבול לאכילת קבע מיהו ההוא איכא לשנוי דספק מוילא מידי ודאי דרבנן ובפ"ק דפסחים (דף ט.) דמיימי לה אכדיקת חמץ דרבנן גבי חין מוושעין שמת גזירה חולדה גבי חמץ החמירו כודאי דאורייתא

אלל קשה מהך דשמעתין דאי בהמתו דוקא אכתי לא ליפטר מירוח עובד כוכבים מאכילת אדם דלא אפשר למיפטר נפשיה כר' אושעיא לענין אכילת עזמו ושיין למיגור ביה משום בעלי כיסין והיה מפרש ה"ר אפרים מתוך כך דלאדם עזמו נמי שרי ובהמתו דנקט לפי שדרכו להערים בשוין זה שלוצרן בהמתו מכניס שמתבייש לומר לנורן עזמו ואע"ג דאכילת קבע אסור קודם ראית פני הנית היינו היכא דיכול לבא ליה חיוב כשיראה פני הנית אלל היכא שהכניסו בזמן שלה שהכניסו דכ"ה (דף י:): מנהג הכניס שכלל לעשות מהן עיסה אוכל מהן עראי ופטור ובתוספתא קתני בהדיא מכניס לנית וקמתי דוקא עראי אלל קבע לא אע"ג דהכניסין בזמן דהא שכלין קתני ועוד קשה אכתי יכול לבא ליה חיוב למ"ד כהשוכר את הפועלים י"א (כ"ג פס'): דחטיין ושעורין בני גורן ניהוו בגורן תליניהו רחמנא דלא גרע ששאל גורין בזמין מעשאלן גורן כשדה דחייב בלא ראית פני הנית ונראה לפרש דהא דפריך ההא אי הכי תרומה מה עבד ליה כרבי אושעיא (ט) דמדי' דמאלל כהמה קשיא ליה מה הועילו חכמים בתקנתן כגון שעורין ושבלת שועל שהוא מאכל לקסוס ולרכש ועוד י"ש לפרש דהכי פריך תרומה נמי עבד לה כר' אושעיא ואלע"ג דר' אושעיא לא מהני אלל לאכילת עראי לענין אכילת עראי אמאי י' לא נגזור משום בעלי כיסין כיון דיכול לפטור עזמו מעראי כדר' אושעיא וע"כ כי גזור משום בעלי כיסין לאכילת עראי גזור דאי לאכילת קבע מעיקרא נמי בלאו הכי לא אכיל דהתם גם מירוח העובד כוכבים נמי לא היה פטור אלל מעראי אפי' כי לא גזור משום בעלי כיסין דהני דגלגול עובד כוכבים פטור לגמרי היינו משום דעי' משוית ליה כקודם גלגולו שרי לגמרי אלל מירוח עובד כוכבים כי משוית ליה נמי כלא נתמרח ומתסרסא מיהא אכילת קבע והא דקאמר לעיל חלת עובד כוכבים כזכר ותרומתו כחזה' לארץ מודיעין אותו שהוא פטור חלמו נאכלתו לזרים ותרומתו אינה מדמעתה הא כזאי" מדמעת ודיק מניה דסבר גלגול עובד כוכבים כוכבים פטור מירוח העובד כוכבים אינו פטור משמע הא אם היה מירוח עובד כוכבים פטור היה תרומתו נאכלת לזרים כמו חלה היינו התם דתבואה של עובד כוכבים שלא היתה עומדת להתמייב כמעשר מיפטערא נמי לגמרי אלל אותה שחמילתה של ישראל ומכר לעובד כוכבים לא מיפטר מירוחו אלל מעראי ומיהו לגמרי מקסינן משום בעלי כיסין אפילו חמילתה דעובד כוכבים ומכר ישראל חייב דפירש"י לעיל מדלמא עובד כוכבים שמרח קודם שנתגיר וא"ת ומ"ש ממירוח הקדש לעיל דפטור לגמרי ותנן נמי בפ"ק דמס' פאה (מ"ו) המקדיש והפודה חייב במעשר עד שימרח הגזר וי"ל דהתם משום פסידא דהקדש אוקמוהו רבנן דאלאורייתא וקמ"ש כי דוחק לפירוש זה דקודם גזירה דבעלי כיסין מה שיך לחלק בין היה ממחילתו של עובד כוכבים לאזמו שהיה של ישראל ומכרו לעובד כוכבים ואם שיך לחלק זו א"כ אחר שגזרו משום בעלי כיסין אחאי' גזרו על אותו שהיה ממחלתו של עובד כוכבים ומ"מ לא יתכן פי' זה בדמס' (פאה) [תרומות] פרק תשיעי (מ"ו)

משמע דמירוח העובד כוכבים פטור מאכילת עראי דתנן המנכש עם העובד כוכבים בחסות אע"פ שפירותיו טבל אוכל מהן עראי כלומר שטבל היו כשורעם דמן הממורח ורע' דגידולי' טבל אסור דבדר שאין ורעו כלה דתנן התם וחסות דצר שאין ורעו כלה הם דכתיב כסוף כסוף גזר מן הירק (מדרס נח:): והא דשרי עראי על כרחין לאו כמאן דלמר הכא אינו פטור דאורייתא דלגדידה אפי' עראי אסור אלל כמ"ד פטור ווי גזור משום בעלי כיסין כקבע אלל כזאכילת עראי לא גזור: **בד"ש** שתתא בהמתו אוכלת. וא"ת היכן מניינו דטבל אסור כהנהא וי"ל דנפקא לן כדדרשין בפ' במה מדליקין (שנת כו.) אין מדליקין בטבל עומא משום משמרת תרומותיו בשתי תרומות הכתוב מדבר מה תרומה טהורה אין לך בה אלל משעת הרמה ואיך פי' אכילתה אף תרומה עומאה כן דהיינו הדלקה ודאך גמרינן טהורה מטעמאה דמיתסר כהדלקה י קודם הרמה וכן להאכילה לבהמתו כל הגאוש של כליה דהוי כעין הדלקה ולא כמו שפי' בקוננ' דהוקא טבל עומא אלל בטבל טבור מדליקין אלל נקט עומא וכ"ש טבור מההיא דרשא גופא דרעינן דאין ישראל מאכיל לבהמתו כרשני תרומה ה' (ט' (**י"צק**)) נמן מחילה שמן ולבנתו קודם הסולת יאך לאחר תמינת סולת ובלל שכן דרך כל המנחות שנותן שמן תחילה בכלי ואח"כ נותן סולת וחחר ויואך עליה שמן ובולל ועוד יש נמינת שמן שלשית שלא הזכיר בקונטרס דתנן לקמן בפ' אלו מנחות (דף עז:): כל המנחות הנעשות בכלי טעונות שששה מנחות שמן ייקאך וזלילה ומתן שמן בכלי קודם לעשייתן ונראה דכולהו תני להו הכא דנתן שמנו הוא נמינת שמן תחילה בכלי ויאך ובלל היא ייקאך וזלילה דלקמן וצין הכא וצין התם הוה ליה למיתני בלילה כרישא דיקא היא ייקאך אחרונה דמרבינן כל המנחות לייקאך בר ממנחת מתאפס לקמן בפרק אלו מנחות (דף עז:): שכן הוא הקשר תחילה ונתן השמן בכלי ונותן הסולת ולם כפושרים ונותן שמן עליו בולל וחחר ונותן שמן לקיים מצות ייקאך וקומץ: **י"צק** ובז"ל. תימה דלא תני מלח דקתמי כהקומץ רבה (לעיל יח.) לא יאך לא בולל לא מלח ה' **ובשעית** הביעור. כשעה ששית אלל מכאן ואיך לא יצדוק ואפילו לא בדק בזמנו משום דדילמא אחי למילכ' מיניה כשמואלא בפסח ורבנן פליגי עליה דלמרי' לא בדק בתוך (הפסח) [המועד] כלומר כמועד שריפתו דהיינו כשש יצדוק לאחר המועד בתוך הפסח עצמו ולא גזרינן דלמא אחי למילכ' מיניה כי פירש

רבי ישמעאל פרק שישי מנחות

א"ה **בחלה נמי**. ליגזור גלגול נמי(י) משום בעלי כיסין: **אפשר דאפי לה כו'**. כלומר להכי לא גזרינן בחלה דחי הוה בעי לאערומי מני לאערומי כהיתמרא: **דאפי לה פחות מה' רבעים קמח ועוד**. דלא מחייב בחלה דזהו עשור עיסה להלה במסכת עירובין בפרק כיצר

משתתפין (דף פג:): **בזמן שלה**. כעין מאכל כהמה ומאכל כהמה פטור מן המעשר. **ל"א** בזמן שלה שלא יראה פני הבית: **דרך גגוש**. (ה) דרך חצירות דלין טבל מוקבע למעשר עד שיכניסוהו דרך השער דכתיב(י) ואכלו כשערין ושבעו ובמעשר כתיב **בפ'** השוכר את הפועלים (כ"ג פס.): **הפס**. בזמן וצדקן גגות פתרכיא וילא ה' מילתא שיאמרו פלוני מערים למיפטר ממעשר הלכן עבד להו על ידי עובדי כוכבים כזננא: **הכא**. גבי חלה ו' הפחות מחמשת רבעים ועוד: **זננא היא ולא וילא ביה מילתא**. הלכן לא עבדי ו' ע"י עובדי כוכבים: **בתרין** **כא** **לו** **לעשיון** **נותן** **מחילה** **שמנו** **ולבנתו** **יאך** **ובולל**. שכן דרך כל המנחות שנותן שמן תחילה בכלי ואחר כך נותן סולת וחחר ויואך עליה שמן ובולל כדלמר בפרק אלו מנחות (לקמן עז:): **הניף ובגיש**. דלמרינן בפרק כל המנחות (לעיל פה.) דמנחת העומר טעונה תפוסה והגשה: **משקרב**

א **עומר**. מיד כשיצואים מוצאין שוקי ירושלים מילאיתו קמח וקלי מתבואה חדשה: **שלא ברוזן חכמים**. דגזרינן שמה יאכל כשיקאור ויאכל חדש קודם העומר ו' וזה שכבר הוא קמח ודאי נקצר קודם העומר: **רבי יהודה אומר כו'**. דלא גזר שמה יאכל: **גב' בודקים**. רמין: **ובשעת הביעור**. כשעה ששית אלל מכאן ואיך לא י"א [יצדוק] אפילו לא בדק בזמנו דגזרינן משום דלמא אחי למילכ' כשמואל ב' בפסח. ורבנן פליגי עליה דלמרי' לא בדק בתוך המועד כלומר כמועד שריפתו דהיינו כשש יצדוק לאחר המועד בתוך הפסח עצמו ולא גזרינן דלמא אחי למילכ' מיניה: מתוך

אפילו בחלה נמי ליגזור דעיסת עובר כוכבים חייבת גזרה שלא יאכרו בעיסת של עובר כשעובר בלילה לקחה כדי לפטורה בחלה. מתוך דאי בעי לאיערומי לאפוקיעה מחלה הוה יכול לאפות פחות מחמשת רבעים: קמח ועוד דפטור מרביע: ובמניסה במקור ולא אחתיהיה: כמבשר עד הוריא דגן דכתובי מעשר דגנן ועי' שיראה פני הפחת. התם הני הערמה הרומה ומעשר להכניסו בכורן אי נמי דרעמיל לה דין גגות וי"ל יכול למכירתו אלא בפרהיתא וזילא ביה מלחא דרבנשיין מן רביס שיראוהו ולא קא עבדי אבל הכא רבצניצא נפשיה כשהוא יושב בביתו כבנצא יאמר שמעובר כוכבים לקחה כדי לפטור ממעשר ולא אחתיהיה: ויילא ביה מילתא דמי יורי חייב משום חלה גזרו רבנן דמירוח עובר כוכבים אינו פטור שלא עבדו עצמו כבן אבל בגלגול עובר כוכבים פטור דמינו דריכול למפטר נפשיה כבנצה בנו ביחיה לאפות פחות מחמשת רבעים ולא קא עבדי ליבא למיחש נמי למיפטר נפשיה בבית ויירא דמעובר כוכבים ובנה לאה עיסה (ה) הילכן גילגול עובר כוכבים פטור דלדברי הכל: שלא ברצון חכמים דרבנן לא שרו למיקרץ קודם העומר דחיישינן דלמא אתי למילכ' קודים הקרבת העומר וי' יהודה לא חייש ודברת חזש בדילי מיניה: ובשעת הביעור אבל לא לאחר זמן הביעור דחייש דלמא אחי למילכ' מיניה וחכאי' לא בודק וכו' ולא חייש דלמא אחי

א' נראה דליל ועלום י"ל דכן דמ"ל דגלגול עובר כוכבים פטור ולא אכילת ד"היא

מסורת הש"ם

א' נפסחים ט. כריתא לא. ע"ו מה: (דה טו י:): (ג) פסחים י:י, (ד) נפסחים א'תא שוקי, (ו) שם, (ז) נפסחים א'תא רבא ועי' שם לחה שטייטש, (ח) י"א דעובד קבע אסור מדרבנן כו'. י"ק, (ט) י"א גמדי, (י) כפי': מיהא, (כ) י"ל קודם הרמה אף טהורה וכן כו'. י"ק, (ל) ועי' היעט מוס' שבת כו'. ד"ה אין מדליקין ומוס' פסחים לג': ד"ה א"י מוס' יבמות טו: ד"ה לא אכלת ומוס' פסחים לה: ד"ה חמין ומה שיימו שם: (ט) יאך נותן מחלה שכן כו' יאך ללמך וי' חלה, (י) חייט"ס כתב טעם כזה:

הגהות הב"ח

א' רש"י ד"ה דרך גגות וילא דרך וס' דרך חציר דכתיב ואכלו:

גליון הש"ם

תוס' ד"ה (כע"ז) גזירה וכו' והנך דהבא משבע וכו' שראוייירא. כלומר ממהו זה אפשר לומר להכנייחא אינה מאליהם. א"כ אין קמץ ומלוימות כח"ל הא כחול' גם כשכאל לא היו מוטסות וכלל מלוימות. וגם אין שיע' הא כל דיעוט לא היו דלואיטא' ואלי' י"ל דמוטס דהק' אמוראי ק"ל דכדימא פ"כ כר"מ וי"י מירוח העובד כוכבים היו דלואיטא' ולא הולכין היו לגזור על מירוח העובד כוכבים משאיה שכלל חלה לומר י"ג וטוסי' חתמו א"י מדרבנן מותר. דלמא חתמ' אר' כר"ש שכן דגזרו על מירוח העובד כוכבים. לא הו"ל לחלק בין מירוח עובד כוכבים לגלגול עובד כוכבים. דוחק.

רבינו גרשום

עצמו מן המעשר. אי הכי אפילו בחלה נמי ליגזור דעיסת עובר כוכבים חייבת גזרה שאלא יאכרו בעיסת של עובר כשעובר בלילה לקחה כדי לפטורה בחלה. מתוך דאי בעי לאיערומי לאפוקיעה מחלה הוה יכול לאפות פחות מחמשת רבעים: קמח ועוד דפטור מרביע: ובמניסה במקור ולא אחתיהיה: כמבשר עד הוריא דגן דכתובי מעשר דגנן ועי' שיראה פני הפחת. התם הני הערמה הרומה ומעשר להכניסו בכורן אי נמי דרעמיל לה דין גגות וי"ל יכול למכירתו אלא בפרהיתא וזילא ביה מלחא דרבנשיין מן רביס שיראוהו ולא קא עבדי אבל הכא רבצניצא כשהוא יושב בביתו כבנצא יאמר שמעובר כוכבים לקחה כדי לפטור ממעשר ולא אחתיהיה: ויילא ביה מילתא דמי יורי חייב משום חלה גזרו רבנן דמירוח עובר כוכבים אינו פטור שלא עבדו עצמו כבן אבל בגלגול עובר כוכבים פטור דמינו דריכול למפטר נפשיה כבנצה בנו ביחיה לאפות פחות מחמשת רבעים ולא קא עבדי ליבא למיחש נמי למיפטר נפשיה בבית ויירא דמעובר כוכבים ובנה לאה עיסה (ה) הילכן גילגול עובר כוכבים פטור דלדברי הכל: שלא ברצון חכמים דרבנן לא שרו למיקרץ קודם העומר דחיישינן דלמא אתי למילכ' קודים הקרבת העומר וי' יהודה לא חייש ודברת חזש בדילי מיניה: ובשעת הביעור אבל לא לאחר זמן הביעור דחייש דלמא אחי למילכ' מיניה וחכאי' לא בודק וכו' ולא חייש דלמא אחי

א' נראה דליל ועלום י"ל דכן דמ"ל דגלגול עובר כוכבים פטור ולא אכילת ד"היא